

28.

Mój związek z wyznawaną religią (wartość religii)

I. PROSPEKT WARTOŚCI

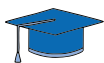
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowo-moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność kierowania własnym życiem w oparciu o religię

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Tworzenie religijnej tożsamości ucznia

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Zagadnienie prawdziwości religii.
- Czy kanony religijne ograniczają ludzką wolność, czy też przyczyniają się one do rozwoju człowieczeństwa?
- Jakiej postawy wobec ludzi uczy mnie moja religia?

- Zależność pomiędzy pokojem na świecie, a pokojem między religiami¹.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Religię wybieram w sposób wolny.
- Treścią wiary jest miłość pomiędzy Bogiem a człowiekiem.
- Człowiek odnosi się do Boga, ponieważ odnajduje w Nim sens swego istnienia i pełni człowieczeństwa².

Zasady

- Wierzę, że Bóg jest najwyższą i absolutną wartością.
- Religia jest dla mnie praktyczną więzią z Bogiem.
- Znam i rozumiem swoją religię.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Bóg jest Osobą. Jego obecność rozpoznaję przez wiarę.
- Celem religii jest doprowadzenie człowieka do zbawienia, do uczestnictwa w życiu Bożym.
- Człowiek jest ukierunkowany na transcendencję. W religii człowiek nie jest twórcą Boga i zbawienia. Zbawienie jest darem od Boga, Jezusa Chrystusa.

Zasady

- Wychowuję moje dziecko w religii, którą praktykuję. Staram się być dla niego wzorcem do naśladowania, wskazuję na Boga i autorytety religijne.

¹ „Hans Küng jako rzecznik wielu zdefiniował ten stan rzeczy następująco: Nie ma pokoju światowego bez pokoju religijnego, a pokój religijny, ekumenię religii, ogłosił obowiązkowym zadaniem wszystkich wspólnot religijnych”. J. Ratzinger, *Wielość religii i jedno Przymierze*, wyd. W drodze, Poznań 2004, s. 94.

² „Człowiek ze swej natury szuka prawdy. Celem tego poszukiwania nie jest tylko poznanie prawd częściowych, dotyczących faktów lub zagadnień naukowych; człowiek dąży nie tylko do tego, aby w każdej ze swych decyzji wybrać prawdziwe dobro. Jego poszukiwanie zmierza ku głębszej prawdzie, która może mu ukazać sens życia; poszukiwanie to zatem może osiągnąć cel jedynie w absolicie”. FR 33.

- Zwracam uwagę, aby religia nie stała się zabobonem³.
- Pomagam dziecku w zrozumieniu życia wiecznego, prawdy, dobra i piękna⁴.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Religia chrześcijańska opiera się na objawieniu naturalnym i pozytywnym bożym, przekazanym przez Jezusa Chrystusa.
- Istnieje komplementarność między kulturą a religią⁵.
- Religia ma ścisły związek z moralnością. Dąży do oddania chwały Bogu i czynienia dobra.

Zasady

- Wyjaśniam uczniom strukturę religii, jak jest ona utworzona; zasady życia religijno-moralnego, wierzeń i kultu.
- W procesie kształtowania osobowości ucznia, szkoła stwarza warunki do spotkania między religią a kulturą.
- Ukazuję, że dialog z innymi religiami nie stanowi zagrożenia dla wyznawanej religii.

³ „Wiara domaga się, aby jej przedmiot został poznany przy pomocy rozumu; rozum, osiągając szczyt swoich poszukiwań, uznaje, jak konieczne jest to, co ukazuje mu wiara”. FR 42.

⁴ „Historia tysiąclecia, które zbliża się ku końcowi, poucza nas, że należy iść tą właśnie drogą: nie wyzywać się tęsknoty za prawdą ostateczną, z pasją jej poszukiwać i śmiało odkrywać nowe szlaki. to wiara przynagla rozum, aby przekraczał wszelkie bariery izolacji i nie wahał się ponosić ryzyka w poszukiwaniu wszystkiego co piękne, dobre i prawdziwe”. FR 56.

⁵ „Kultury, jeśli są głęboko zakorzenione w ludzkiej naturze, odznaczają się typową dla człowieka otwartością na wymiar uniwersalny i na transcendencję. [...] Również sposób, w jaki chrześcijanie przeżywają swoją wiarę, jest przeniknięty przez kulturę otaczającego ich środowiska. Z kolei sam sposób przeżywania wiary stanowi również jeden z czynników, które stopniowo kształtują cechy tej kultury. [...] Ewangelia głoszona w różnych kulturach domaga się wiary od tych, którzy ją przyjmują, ale nie przeszkadza im zachować własnej tożsamości kulturowej. Nie prowadzi to do żadnych podziałów, ponieważ cechą wyróżniającą społeczność ochrzczonych jest powszechność, która potrafi przyjąć każdą kulturę, wspomagając rozwój tych jej elementów, które pośrednio prowadzą ją do pełnego wyrażenia się w prawdzie. [...] Ewangelia nie przeciwstawia się danej kulturze, to znaczy w spotkaniu z nią nie chce pozbawiać jej właściwych dla niej treści ani narzucać jej obcych, niezgodnych z nią form. Przeciwnie, orędzie głoszone przez chrześcijanina w świecie i w różnorodności kultur stanowi prawdziwą formę wyzwolenia od wszelkiego nieładu wprowadzonego przez grzech, a zarazem powołania do pełni prawdy. to spotkanie niczego kulturom nie odbiera, ale przeciwnie – pobudza je do otwarcia się na nowość ewangelicznej prawdy, aby mogły zaczerpnąć z niej inspirację do dalszego rozwoju”. FR 70-71.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Podczas lekcji razem z uczniami oglądam reportaż z wybranego Światowego Spotkania Młodych z Papieżem. Przed projekcją proszę uczniów, aby zwrócili uwagę na problemy, które potem będziemy wspólnie omawiać. Np.: przesłanie Papieża do młodych; zagadnienie „jeden Kościół i różnorodność wspólnot lokalnych” (różne drogi, a ten sam cel); problemy chrześcijan na różnych kontynentach; rola papieża w Kościele; odpowiedzialność młodych chrześcijan za Kościół i świat; wspólna modlitwa chrześcijan; budowanie tożsamości religijnej poprzez Światowe Spotkania Młodych. Uczniowie, którzy uczestniczyli w tym wydarzeniu są zaproszeni do opowiedzenia o swoich doświadczeniach. Pomagam uczniom zastanowić się nad ich miejscem w Kościele. Uczniowie należący do innych wyznań przedstawiają doświadczenia z ich wspólnot religijnych.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń rozumie, że religia opiera się na spotkaniu z Bogiem. Żyje świadomością, że nie jest ona wytworem ludzkim, ale dziełem współpracy Boga i człowieka. Wie, że religia ma sens, gdy jest możliwa ścisła więź z Bogiem. Nie stosuje podziału między swoim życiem a religią, nie ma ona dla niego charakteru okazjonalnego⁶. W religii młody człowiek szuka sensu życia, jest otwarty na to, aby kształtowała ona jego charakter, tożsamość. Dzięki religii człowiek tworzy więzi wspólnotowe z innymi osobami. Wie i ufa, że wyznawana wiara doprowadzi go do prawdy⁷. Odnajduje fundament, który jest odpowiedzią na jego egzystencjalne pytania.

⁶ „Człowiek wyzwolony przez Jezusa Chrystusa do prawdziwej wolności zdaje sobie sprawę, że nie jest związany zewnętrznie przez setki przepisów, ale wewnętrznie przez Miłość, która zamieszkała w najgłębszych zakątkach jego serca. Dziesięcioro Przykazań to prawo wolności: nie takiej jednak, która pozwala folgować ślepym namiętnościom, lecz wolności, która prowadzi do miłości i do wyboru w każdej sytuacji tego, co dobre, nawet wówczas gdy jest to uciążliwe. Prawo, któremu jesteśmy posłuszni, nie jest bezosobowe: oczekuje się od nas raczej, że z miłości podporządkujemy się Ojcu przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym (por. Rz 6,14; Ga 5,18). Objawiając się na górze i przekazując swoje Prawo, Bóg objawił człowiekowi samemu człowiekowi. Synaj wznosi się w samym sercu prawdy o człowieku i o jego przeznaczeniu”. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie pielgrzymki do Ziemi Świętej, Góra Synaj, 26.02.2000, *Dziesięcioro przykazań prawem miłości i wolności człowieka*, w: C. Drążek, Jan Paweł II. *Wskazania na trzecie tysiąclecie*, wyd. WAM, Kraków 2001, s. 191, 192.

⁷ „W życiu każdego człowieka przychodzi chwila, kiedy – bez względu na to, czy się do tego przyznaje, czy też nie – odczuwa on potrzebę zakorzenienia swojej egzystencji w prawdzie uznanej za ostateczną, która dałaby mu pewność nie podlegającą już żadnym wątpliwościom”. FR 27.

1.10. ZAGROŻENIA

Młody człowiek może traktować religię instrumentalnie, jako element władzy nad innymi osobami, jako narzędzie do manipulacji. Istnieje ryzyko, że uczeń sprowadzi religię tylko do wiedzy religijnej, pomijając jakąkolwiek relację z Bogiem. Z jednej strony wiedza może zastąpić wiarę, praktyki religijne, modlitwę, z drugiej strony brak wiedzy na temat wyznawanej religii przyczyni się do zaniku wiary w Boga lub narazi na błędy w jej rozumieniu. Uczeń może przeciwstawiać religię kulturze, zacznie pojmować kulturę jako przeszkodę dla religii. Nieodwoływanie się do religii stwarza ryzyko, że problemy dotyczące celu i sensu istnienia nie zostaną właściwie rozwiązane.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Człowiek odnosi się do Boga, ponieważ odnajduje w Nim sens swego istnienia i pełnię człowieczeństwa. Bez względu na religię, która jest praktykowana, wiara zawsze niesie ze sobą kanon innych wartości, które są jej fundamentem. Jest to na przykład czynienie dobra, niesienie pomocy innym, jałmużna. Treścią wiary jest niezmiennie miłość pomiędzy Bogiem a człowiekiem.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Dobroć Pomponii ujawniała się w tym, jak troskliwie opiekowała się Ligią. Osierocona dziewczyna i jej sługa Ursus mogli usłyszeć od niej o chrześcijańskim dekalogu. Ligia starała się zawsze postępować w zgodzie z zasadami swojej wiary.

Petroniusza uderzył ten spokój i uderzył go zwłaszcza w ludziach. W twarzy Pomponii, starego Aulusa, ich chłopca i Ligii – było coś, czego nie widywał w tych twarzach, które go co dzień, a raczej co noc otaczały: było jakieś światło, jakieś ukojenie i jakaś pogoda płynąca wprost z takiego życia, jakim tu wszyscy żyli. I z pewnym zdziwieniem pomyślał, że jednak mogła istnieć piękność i słodycz, których on, wiecznie goniący za piękną i słodką, nie zaznał. Myśli tej nie umiał ukryć w sobie i zwróciwszy się do Pomponii, rzekł:

Rozważam w duszy, jak odmienny jest wasz świat od tego świata, którym włada nasz Nero.

Ona zaś podniosła swoją drobną twarz ku zorzy wieczornej i odrzekła z prostotą:

Nad światem włada nie Nero – ale Bóg.

Nastąpiła chwila milczenia. W pobliżu triclinium dały się słyszeć w alei kroki starego wodza, Winicjusza, Ligii i małego Aula – lecz nim nadeszli, Petroniusz spytał jeszcze:

A więc ty wierzysz w bogi, Pomponio?

Wierzę w Boga, który jest jeden, sprawiedliwy i wszechmocny – odpowiedziała żona Aula Plaucjusza.

H. Sienkiewicz, *Quo Vadis*, wyd. Greg, Kraków 2004, s. 28.

Świat chrześcijański został przedstawiony w powieści jako świat wartości moralnych. Dominuje w nim dobroć, uczciwość, przebaczenie win. Chrzęścijanie są ludźmi, którzy doznają spokoju i szczęścia. W przeciwny sposób zaprezentowany został świat pogański. Jest on okrutny i rozpustny. Ludzie traktowani są w nim przedmiotowo.

W powyższym fragmencie Pomponia ukazuje swój związek z chrześcijaństwem i przyznaje się do wiary w Boga. Wierzy, że władcą świata jest jeden, sprawiedliwy i wszechmocny Bóg.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Jan Paweł II, enc.
Veritatis splendor, 7,
w: tegoż, *Encykliki*, t. 2,
wyd. św. Stanisława
B.M. Archidiecezji Kra-
kowskiej, Kraków 2005,
s. 538-539.

„A oto podszedł pewien człowiek”. W młodzieńcu, którego Ewangelia Mateusza nie podaje, możemy rozpoznać każdego człowieka, zbliżającego się świadomie lub nieświadomie do Chrystusa, Odkupiciela człowieka, i stawiającego Mu pytanie moralne. Młodzieniec pyta nie tyle o to, jakich zasad należy przestrzegać, ale jak osiągnąć pełny sens życia. To dążenie bowiem stanowi rzeczywiste podłoże każdej ludzkiej decyzji i działania, to ukryte poszukiwanie i wewnętrzny impuls porusza ludzką wolność. Pytanie młodzieńca odwołuje się ostatecznie do Dobra absolutnego, które nas pociąga i wzywa, jest echem Bożego powołania, źródła i celu życia człowieka.

Człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca – nie wedle jakichś tylko doraźnych, częściowych, czasem powierzchownych, a nawet pozornych kryteriów i miar swojej własnej istoty – musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią,

przybliżyć się do Chrystusa. Musi niejako w Niego wejść z sobą samym, musi sobie „przyswoić”, zasymilować całą rzeczywistość Wcielenia i Odkupienia, aby siebie odnaleźć. Jeśli dokona się w człowieku ów dogłębny proces, wówczas owocuje on nie tylko uwielbieniem Boga, ale także głębokim zdumieniem nad sobą samym.

Jan Paweł II, enc. *Redemptor hominis*, 10, w: tegoż, *Encykliki*, t. 1, wyd. św. Stanisława B.M. Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 15.

W zsekularyzowanym społeczeństwie, które zagubiło sens religijny oraz także sens moralności, istnieje przynaglająca potrzeba edukacji wartości religijnych, edukacji, która umożliwi obdarzonych taką edukacją do zwrócenia uwagi na wołanie wiary. Przez katolicką szkołę należy wychowywać młodzież do wartości życia wewnętrznego tak, żeby mogli sami odpowiedzieć na to zawołanie wiary, z entuzjazmem i wielkodusznością.

Jan Paweł II, *Prymat wartości duchowych w wychowaniu młodych roku 2000*, Watykan, 18.03.1982, w: tegoż, *Nauczanie papieskie V*, 1, 1982, wyd. Pallottinum, Poznań 1993, s. 389.

Tej więzi z Panem nie należy pojmować jako obowiązku lub czegoś narzucanego. Ta więź rodzi się we wnętrzu. Jest to relacja przeżywana sercem: to nasza przyjaźń z Bogiem, ofiarowana nam przez Jezusa, przyjaźń, która zmienia nasze życie i napędza nas entuzjazmem, radością. Dlatego dar

Franciszek. Katecheza podczas audiencji generalnej, Watykan, 4.06.2014, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_04062014.html [dostęp: 17.07.2019].

Franciszek. Przemówienie podczas spotkania na rzecz wolności religijnej, Filadelfia, 26.09.2015, [online:] <http://www.radiomaryja.pl/kosciol/przemowienie-papieża-franciszka-wyglószone-podczas-spotkania-na-rzecz-wolności-religijnej-w-independencemall-w-filadelfii/> [dostęp: 17.07.2019].

pobożności wzbudza w nas przede wszystkim wdzięczność i uwielbienie. Jest to bowiem przyczyna i najbardziej autentyczny sens naszego kultu i naszej adoracji. Kiedy Duch Święty daje nam odczuć obecność Pana i całą Jego miłość do nas, rozgrzewa nasze serca i w sposób niemal naturalny wzbudza w nas pragnienie, by się modlić i sprawować kult Boży. Pobożność jest zatem synonimem autentycznego ducha religijnego, synowskiej zażyłości z Bogiem, zdolności modlenia się do Niego z miłością i prostotą, właściwej ludziom pokornego serca.

Wolność religijna z pewnością oznacza prawo do oddawania czci Bogu, indywidualnie i we wspólnocie tak, jak nam dyskutuje nasze sumienie. Ale z drugiej strony wolność religijna, ze swej natury wykracza poza miejsca kultu i sferę prywatną osób i rodzin, ponieważ fakt religijny, wymiar religijny nie jest subkulturą, ale jest częścią kultury każdego narodu i każdego państwa. [...] Nasze tradycje religijne przypominają nam, że jako ludzie, jesteśmy wezwani, aby uznawać Innego, który odsłania naszą tożsamość relacyjną w obliczu wszelkich prób narzucenia „jednolitości, jaką starają się nam narzucić egoizm możnych, konformizm słabych, lub ideologia utopistów” (M. de Certeau).

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Wtedy wziął Księgę Przymierza i czytał ją głośno ludowi. I oświadczyli: „Wszystko, co powiedział Pan, uczynimy i będziemy posłuszni”. Mojżesz wziął krew i pokropił nią lud, mówiąc: „Oto krew przymierza, które Pan zawarł z wami na podstawie wszystkich tych słów” (Wj 24,7-8).

A gdy jedli, wziął chleb, odmówił błogosławieństwo, połamał i dał im, mówiąc: „Bierzcie, to jest Ciało moje”. Potem wziął kielich i odmówiwszy dziękczynienie, dał im, i pili z niego wszyscy. I rzekł do nich: „to jest moja Krew Przymierza, która za wielu będzie wylana. Zaprawdę powiadam wam: Odtąd nie będę już pił napoju z owocu winnego

krzewu aż do owego dnia, kiedy pic będę go nowy w królestwie Bożym” (Mk 14,22-25).

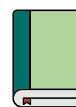
3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Pragnienie Boga jest wpisane w serce człowieka, ponieważ został on stworzony przez Boga i dla Boga. Bóg nie przestaje przyciągać człowieka do siebie i tylko w Bogu człowiek znajdzie prawdę i szczęście, których nieustannie szuka: „Szczególny charakter godności ludzkiej polega na powołaniu człowieka do łączności z Bogiem. Człowiek jest zaproszony do rozmowy z Bogiem już od chwili narodzin: istnieje on bowiem tylko dlatego, że stworzony przez Boga z miłości jest zawsze z miłości zachowywany, i nie żyje w pełnej zgodności z prawdą, jeżeli w sposób wolny nie uzna tej miłości i nie odda się Stworzycielowi” (KKK 27) KDK 19.

Por. KKK 1880; 1888;
2426; 2427; 2433; 2434;
2820.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

Bukowski K., *Religie świata a chrześcijaństwo*, wyd. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1988.

Drażek C., *Jan Paweł II. Wskazania na trzecie tysiąclecie*, wyd. WAM, Kraków 2001.

Franciszek, Katecheza podczas audiencji generalnej, Watykan, 4.06.2014, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_04062014.html [dostęp: 17.07.2019].

Franciszek, Przemówienie podczas spotkania na rzecz wolności religijnej, Filadelfia, 26.09.2015, [online:] <http://www.radiomaryja.pl/kosciol/przemowienie-papieza-franciszka-wygloszone-podczas-spotkania-na-rzecz-wolnosci-religijnej-w-independence-mall-w-filadelfii/> [dostęp: 17.07.2019].

Guardini R., *Objawienie*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1956.

Jan Paweł II, enc. *Fides et ratio*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. S. Małysiak, t. 2, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Warszawa 2005, s. 825-920.

- Jan Paweł II, enc. *Redemptor hominis*, w: tegoż, *Encykliki*, t. 1, wyd. św. Stanisława B.M. Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 3-53.
- Jan Paweł II, enc. *Veritatis splendor*, w: tegoż, *Encykliki*, t. 2, wyd. św. Stanisława B.M. Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 531-637.
- Jan Paweł II, *Prymat wartości duchowych w wychowaniu młodych roku 2000*, Watykan, 18.03.1982, w: tegoż, *Nauczanie papieskie* V, 1, 1982, wyd. Pallottinum, Poznań 1993, s. 387-389.
- Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, red. M. Radwan, T. Gorzkula, K. Cywińska, wyd. Fundacja Jana Pawła II, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej, Rzym 1986.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Ratzinger J., *Wiara, prawda, tolerancja. Chrześcijaństwo a religie świata*, wyd. Jedność, Kielce 2005.
- Ratzinger J., *Wielość religii i jedno Przymierze*, wyd. W drodze, Poznań 2004.
- Rusecki M., *Być chrześcijaninem. Teologia dla szkół średnich*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006.
- Serwin B.L., Kasimow H., *Jan Paweł II i dialog międzyreligijny*, wyd. WAM, Kraków 2001.
- Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 410-421.
- Zdybicka Z., *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1997.